

Az igazság nem elvont tan

FERENCZI-BÓNIS ORSOLYA | FOTÓ: MURAY GÁBOR

A női emancipáció gyökerei a keresztény kinyilatkoztatásból erednek, a katolikus feminizmus a férfi és a nő egyenlő méltóságát hangsúlyozza. Deák Hedvig domonkos rendi elöljáróval beszélgettünk a nőként megélt hitről, a saját útját járó Szent Margitról és arról, hogyan lehetne újfajta képet kialakítani a női szerzetességről a régi sztereotípiák helyett.

Hogyan ismerte fel, hogy hivatása a domonkos küldetésben teljesedhet ki a legjobban?

Egy rend választása általában nem kizárólag racionális döntés, hanem egyfajta vonzódás, amely során belülről, imádságban, Istennel való személyes kapcsolatban látjuk-érezzük, hogy merre vezet az utunk. Amikor én voltam ebben az élethelyzetben, akkor indult újra a szerzetesi élet Magyarországon, és még nem lehetett annyit tudni a rendekről, mint most. Szentendrére, a ferences gimnáziumba jártam, a szerzetességet a ferenceseken keresztül ismertem meg. A domonkos hivatásban az ragadott meg, amit a rendről olvastam: célja az igazság hirdetése.

Úgy tudom, a domonkos szerzetesnővérek apostoli tevékenységében fontos szerepet játszik a tanítás.

Az igazság nem elvont tan, hanem elsősorban Jézus Krisztus személye. Hozzá szeretnénk elvezetni másokat pasztorációs munkával, személyes lelki kíséréssel, katekézissel, a szentségekre való előkészítéssel. A tanítás az igazságra való megnyitás kitüntetett területe. A teológia tanításának és tanulásának célja a hittitkok bizonyos megértése, az igazság mind mélyebb megismeréséhez szükséges az értelem kitágítása, megtérése. A teológia művelésében nagy segítség számunkra a domonkos rend legnagyobb teológusa, Aquinói Szent Tamás szellemi bátorságával, tágasságával, világosságával, ugyanakkor az értelem határainak elismerésével. A teológia, a filozófia tanításában igyekszünk az ő nyomaiban haladni.

„A domonkos hivatásban az ragadott meg, amit a rendről olvastam: célja az igazság hirdetése”

A Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskolán tanít, tanítványai rendkívüli tudását, személyes karizmáját, humorát dicsérik. Nyilván fontos önnek a pedagógusi hivatás.

Természetesen. Bár majd húsz éve tanítok, még mindig van kis izgalom bennem minden óra előtt. Lelkesít, motivál, ha sikerül felkeltenem a hallgatók érdeklődését, ha kérdéseik lesznek. Azért is nehéz többek között az online oktatás, mert hiányzik a személyes kapcsolat a tanítványaimmal.

Mit gondol, létezik jellegzetesen női szemléletmód a tanításban?

A teológia rendszerezett tudás, és mint minden tudománynak, megvannak a maga szabályai, amelyek kötik a teológust. Ahogyan tanítunk, az viszont függ a tanár élettapasztalatától, meglátásától, hitétől, így a személyes tapasztalat, a nőként megélt hit szerepet játszhat ebben.

A dogmatikában az Isten örök igazságáról akarunk beszélni, ezért itt kisebb a jelentősége a mi töredekes, véges emberi valóságunknak, de a női érzékenység az átadásban és az igazságok befogadásában megjelenik.

Az ön egyik kutatási területe Árpád-házi Szent Margit élete és csodái. Az említett női érzékenység irányította a figyelmét az ő alakja felé?

Margit kivételes abból a szempontból, hogy olyan középkori magyar szent, akiről abszolút hiteles, gyakorlatilag kortárs forrásaink vannak, mivel halála után már hat évvel zajlott a szentté avatási pere, ennek során többek között

harmincyolc rendtársa is vallomást tett az életéről. Az ő részletgazdag beszámolóik alapján fantasztikusan életszerű képet kaphatunk róla és arról is, ahogy a kortársai éltek, gondolkodtak. Jelenleg ezeknek a dokumentumoknak az új magyar kiadásán dolgozom. Halálának 750. évfordulója idén külön aktualitást is ad a személyének, sajnos a komolyabb megemlékezés lehetőségét a vírushelyzet egyelőre eltolta.

Mit adhat a ma emberének Szent Margit példája?

Minden szentben van valami, ami minden kor emberének szól. Margitról például azt gondolhatnánk, hogy könnyű volt neki hívőnek lenni, hiszen szinte egész életét kolostorban töltötte, apácák között – de ha az ember beleolvas a forrásokba, kiderül, hogy a személyes, radikális elkötelezettség akkor sem volt gyakori. Margit rátalált az Istennel való kapcsolatnak egy olyan útjára, amelyen előtte még nem járt senki itthon, és rá mert lépni akkor is, amikor a társai, a családja láthatóan egyáltalán nem értette őt. Istenbe vetett reménye, bátorsága számunkra is irányadó lehet.

A köztudatban még mindig él egy olyan kép a női szerzetesekről, hogy kizárólag segítő tevékenységet végeznek, holott a domonkos nővérek közül többen egyetemen tanítanak, kutatnak. Szembesülnek előítéletekkel?

Természetesen vannak olyan sztereotípiák, amelyeket még nagyon régről, az 1950-es feloszlítás előtről örököltünk, és amelyek szerint a nővérek egyszerű és szorgalmas munkaerőt képeznek az egyházban, lehetőleg láthatatlanul. A személyes kapcsolataimban ezeket már alig érzékelem. Azt sokkal inkább, hogy a szerzetesség léte sokszor még az egyházi köztudatból is kiesett, ismeretlen valóság. Ma a női szerzetesség szinte láthatatlan Magyarországon, ezért nehéz újfajta képet kialakítani. Alacsony a létszám, széttöredezett a jelenlét az országban, sok, nagyon kis létszámú közösséggel, és kevés az érzékenység arra, hogy a szerzetesi élet nemcsak a hasznosságról, tevékenységről szól, hanem az egyház integráns része.

Hogyan lehetne ezen változtatni?

Az 1950 előtti magyarországi szerzetességet sok minden más mellett meghatározta az a jozefinizmusból örökölt helyzet

DEÁK HEDVIG

1972-ben született Budapesten. Az Árpád-házi Szent Margitról Nevezett Szent Domonkos Rendi Nővérek Apostoli Kongregációjának főnöknője, a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola tanára, történész, teológus.

és elvárás, hogy a szerzetesség „létjogosultságát” a társadalomban és az egyházban a hasznos munkája adja. Rendkívül látványos volt a rendek jelenléte, hiszen óriási intézményi hálót működtettek – talán ezért is vált hangsúlyossá, hogy a szerzetesek elsősorban azok, akik szorgalmasan dolgoznak a szegényekért, betegekért, elesettekért. A rendek újraindulásakor ezeket az elvárásokat örököltük, és a közösségek ennek az intézményrendszernek a feltámasztása felé indultak el. Ez önmagában azonban kevés. A szerzetesség önazonosságát nem lehet a tevékenységből levezetni. A szerzetesi élet lényege a teljes Istennek adottság, így ennek az életformának önmagában van értelme. Az egyház sem lenne ugyanaz e tanúságtétel nélkül az Isten elsőbbségéről, a neki adott élet örömről. A küldetés ezzel a hivatással szerves egységben van, de csak akkor van értelme, ha ennek a hivatásnak a megvalósítása. Így nem az a lényeg, hogy mennyire hasznos munkát végzünk – bár nagyon sokszor ezt várja tőlünk a társadalom és az egyház is. Nem azért lesz valaki szerzetes, hogy a világot felemelje és megmentse, hanem az Istennel való személyes kapcsolat vonzása miatt. Úgy gondolom, a szerzeteseknek

a hivatásuknak ezt az elsődleges dimenzióját kellene láthatóbbá tenniük az egyházban. A szerzetesek éve például nagyon jó kezdeményezés volt arra, hogy mindezt behozzuk a köztudatba, ezt kellene folytatni.

A nővérközösségek mit tudnak tenni ezért?

Magyarországon sajnos sok szempontból törekeny a női szerzetesség helyzete, és ennek összetett a háttere. A szétszórás óta eltelt harminc évre visszatekintve látható, hogy az újraindulás egyes rendeknek sikerült, vannak új hivatások, más rendeknek viszont nem. Az intézményrendszer viszont sok esetben messze meghaladja a fenntartó közösségek erejét. A szerzetesség alapvetően a teljesen Istennek szentelt, rá irányított, közösségben élt élet, és a feladatvállalás ebből jön. Magyarországon a kilencvenes években ez megfordítva történt: visszakaptunk épületeket és intézményeket, de gyakran nem kaptak elsőbbséget, időt, energiát olyan témák, mint a szerzetesi élet önazonossága, a közösségek építése, a saját karizmára való reflexió. Így ma nehéz helyzetben van nem kevés közösség. Elsőrendűen

fontos lenne véleményem szerint a hivatások gondozásának, a karizma és a szerzetesi élet elmélyítésének, a forráshoz való visszatérésnek elsőbbséget adni, de ez persze azt is jelenti, hogy sok mást fel kellene adni.

„Nem azért lesz valaki szerzetes, hogy a világot felemelje és megmentse, hanem az Istennel való személyes kapcsolat vonzása miatt”

Szent II. János Pál pápától olvastam a női génuszról, és hogy abban bízott, az egyház elismeréssel lesz iránta. Mit gondol erről?

A pápa női génuszról nevezte összefoglalóan az anyaságra való képességből fakadó attitűdöket: az elfogadást, az érzékenységet, az önátadást, a másiktól való gondoskodás képességét, a valóság intuitív érzékelését. Az ő nyomán több teológus nő próbálta kibontani, hogy mi is a katolikus feminizmus. A katolikus feminizmus nem a férfitől elválasztva beszél a nőkről, és akarja őket előmozdítani, mert ez még mindig férfiközpontúságról tanúskodik, mintha azt feltételeznénk, hogy a többségi, az általánosan érvényes a férfi lenne, ami mellé még be kell emelni a nőit. Inkább komplementaritásban szeretné látni a férfit és a nőit, ahogyan azt a Hittani Kongregáció 2004-ben megjelent *A férfi és a nő együttműködése* című levele is megfogalmazza. Az egyenlőség nem egyformaságot jelent, a nőknek nem kell mindenképpen ugyanazt csinálniuk, amit a férfiaknak, és fordítva. Ilyesfajta összemérés vagy uniformizálás helyett a női és a férfigénusz együtt, egymást kiegészítve adja a teljességet.

Mintha társadalmi szinten nem ebbe az irányba mennénk...

Valóban, lenne még ezen a téren tennivaló... Jó volna, ha össztársadalmi szinten is egyre inkább értékelve lenne például az anyaság, illetve ha a nőiséggel társított attitűdök, mint az elfogadás, a gyengédség, az érzékenység társadalmi szinten – akár a közbeszédben – megjelennének.

Az adventi készüllet idejét éljük. Ön szerint hogyan élhetjük meg a járvány okozta állandó bizonytalanságban a karácsonyt?

A karácsonytól bensőségességet, az Isten közelségének tapasztalását szoktuk várni, de ha belegondolunk, a betlehemi történetben is számos váratlan elem volt. A jelen helyzetben Isten a váratlanságát, újdonságát tapasztaltatja meg, amit mi, emberek kiszámíthatatlanságnak, bizonytalanságnak érzékelhetünk. Az idei karácsony valószínűleg nem a megszokott módon biztonságot adó ünnep lesz, mégis a bizonytalanság és váratlanság tapasztalatán keresztül az Isten újabb távlatra tud megnyitni minket. |m|